

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Ергард Н.М.

Національний медичний Університет ім. О.О. Богомольця

Військової експертизи до війни не існувало, і всі дослідження для судово-слідчих органів Армії проводили цивільні експерти. У діючій Армії лише функціонували армійські та фронтові патологоанатомічні лабораторії (ПАЛ). До їх складу входило по одному судово-медичному експерту. Вони фізично не могли справитися із завданням, що перед ними ставили військові юристи. Тому, виникла нагальна потреба у створенні самостійної судово-медичної експертизи Армії та Флоту. Так, у березні 1943 року була створена Центральна судово-медична лабораторія (ЦСМЛ) Збройних Сил професором Ю.С. Сапожніковим. Її начальником і, водночас, Головним судово-медичним експертом Армії став професор М.І. Авдєєв. Військовими судовими медиками за роки війни була проведена величезна робота, в тому числі, і при розслідуванні фашистських злочинів на тимчасово окупованих територіях, у таборах смерті, таких як «Гросс Лазарет», Освенцім та інші. З 1945 року почалося формування Центральної судово-медичної лабораторії в складі Київського Військового округу.

Значні зміни у військовій судово-медичній службі відбулися у роки Незалежності України. Так, 02 січня 1996 року Центральна судово-медична лабораторія Міністерства оборони України була переформована в Центр судових експертиз Міністерства оборони України (надалі – ЦСЕ МОУ). На той час за постановами та направленнями органів дізнання Збройних Сил України, правоохоронних органів та суду у Центрі судових експертиз Міністерства оборони України виконувалась значна кількість складних судово-медичних експертиз, судово-технічних експертиз документів, судово-почеркознавчих, судово-балістичних та судово-трасологічних експертиз. Але, 28 листопада 2013 року Міністерством оборони України було прийнято рішення про ліквідацію ЦСЕ

МОУ і всі дослідження для судово-слідчих органів проводити у цивільних експертних установах Міністерства охорони здоров'я України.

На сьогоднішній день, коли Україна, на жаль опинилась у часі особливого періоду, цивільна судово-медична служба України (надалі – ЦСМС України) є самою не підготовленою до цього періоду. Отже, висвітливо ряд проблемних питань, пов'язаних з діяльністю ЦСМС України та пропозиції їх вирішення.

По-перше, в ЦСМС України, на відмінну від ЦСЕ МОУ, не розроблено методики розрахунку необхідних сил і коштів, об'єму та раціональності проведення експертних досліджень в залежності від виду та масштабності особливого періоду (військові дії, стихійні лиха, технологічні катастрофи та аварії).

По-друге, практика на Сході України показала, що в умовах масової загибелі людей територіальні бюро судово-медичної експертизи не можуть своїми силами забезпечити своєчасне та ефективне виконання необхідного об'єму експертних робіт, без залучення додаткових сил та коштів із інших регіонів.

По-третє, в Наказі МОЗ України № 6 від 17.01.1995 року «Про розвиток і вдосконалення судово-медичної служби України», а також в Законі України «Про судову експертизу» ніде не висвітлені питання щодо організації та забезпечення діяльності судово-медичної служби в осередку ураження в момент настання особливого періоду (військові дії, стихійні лиха, технологічні катастрофи та аварії). Крім того, керівниками експертних установ з моменту Незалежності України жодного разу не проводились навчально-тренувальні заходи для особового складу із розробленим планом діяльності судово-медичної служби в умовах надзвичайних станів, а також відсутня система раннього сповіщення та приведення експертних формувань до підвищеної готовності у роботі в разі загрози лиха.

Слід пам'ятати, що ефективність діяльності судово-медичної служби України в екстремальних ситуаціях знаходиться в прямій залежності від ступеню готовності екстреної служби та своєчасної готовності виконання поставлених задач.

Отже, висвітлимо шляхи вирішення вищезазначених проблемних питань в організації ЦСМС України в особливий період.

По-перше, керівниками експертних установ необхідно до особового складу донести доцільність інформаційного забезпечення у особливий період, що дозволяє не тільки визначитися з оцінкою ступеня ризику лиха, але й вчасно прогнозувати структуру можливих ушкоджень, поранень та ускладнень в залежності від виду та масштабності лиха. Прогнозування можливих тілесних ушкоджень дасть можливість своєчасно забезпечити правильне сортування трупів та потерпілих з подальшим вирішенням питань етапів їх транспортування у відповідні відділення та військові (польові) шпиталі.

По-друге, в умовах масової загибелі людей, необхідно розробити адекватні організаційні структури та їх функції в особливий період, наприклад, приймально-сортувальні відділення, відділення по дослідженню та ідентифікації трупів, відділення впізнання особистості та видачі трупів для подальшого поховання, із спеціально підготовленим особовим складом для кожного такого відділу. Це дасть можливість забезпечити не лише етапність, але й згрупованість в роботі судово-медичної служби без хаотичності дій, які дуже часто притаманні особливому періоду.

По-третє, необхідно запровадити в підготовчому періоді комплекс заходів, направлених на навчання (тренування, практичні заняття, лекції та семінари) медичного персоналу цивільних бюро судово-медичної експертизи по виконанню своїх функціональних обов'язків в екстремальних умовах особливого періоду. А в подальшому створити територіальні мобільні групи бригад швидкого реагування із певної кількості судово-медичних експертів, які повинні знаходитися в постійній бойовій готовності і могли виїжджати в райони лиха.

Як говорив К. Горацій: «Мудрий человек готовится к войне в мирное время», і як показали останні події в Україні, виникає крайня необхідність вирішити проблемні питання в організації та забезпеченні діяльності цивільної судово-медичної служби України в особливий період.